

Tegenlicht

2024 is een electoraal superjaar: zo kan ecopopulisme het klimaat en de democratie redden

2024 wordt een ultiem verkiezingsjaar, maar niet per se een feestje voor de democratie: steeds meer landen bewegen zich in autocratische richting en dat is ook voor het klimaat slecht nieuws. Kan ecopopulisme helpen?

Tekst Tara Vierbergen **Beeld** Victoria Durinck

de democratie. Zo concludeerde het Internationaal Instituut voor Democratie en Electorale Assistentie dat in 2022 wederom meer landen zich in autocratische richting bewegen, voor het zesde jaar op rij. Kan de democratie 2024 overleven?

Foreign Policy vindt er geen doekjes om: 'Rechts populisme zal in 2024 het Westen veroveren,' schrijft het Amerikaanse nieuwsblad. In het stuk wordt de overwinning van Wilders' extreem-rechtse PVV genoemd als meest alarmerende resultaat van 2023 en geopperd dat andere landen een voorbeeld aan de Nederlandse verkiezingen zouden moeten nemen hoe het vooral níet moet.

'don't leave the nonsense to the fascists'

Mijn oog viel op een post van wetenschapsfilosoof en Extinction Rebellion-woordvoerder Chris Julien op X waarin hij pleit voor ecopopulisme. Hij redeneert: 'De bestaande medialogica en socio-economische realiteit gaan niet kantelen met een redelijk verhaal. *That ship has sailed*. We hebben *high energy, high stakes* progressieve politiek nodig die effectief is in de wereld zoals ze is, niet zoals we vinden dat die zou moeten zijn.'

'We hebben politiek nodig die een sprong in het diepe durft te maken,' vervolgt-ie, 'om het risicoprofiel te doorbreken en de feedbackloops van negatieve media te grijpen in plaats van vermijden. Zoals filosoof Timothy Morton het samenvat: "*Don't leave the nonsense to the fascists*." De ecopopulistische vraag is of dat richting ecofascisme gaat of richting een leefbare wereld.'

Chrisjulien.bsky.social
@ChrisJulien · Volgen

X

Het tijdperk van ecopopulisme is aangebroken. Vandaag is duidelijk dat we het met minder niet gaan halen. Tijd om vol in te zetten op de transformatieve kracht van emotie, betrokkenheid, strijdbaarheid.

11:02 a.m. · 23 nov. 2023

27

Antwoorden

Link kopiëren

2 antwoorden lezen

Wat populisme betreft is er mogelijk licht in de electorale duisternis: populisme is namelijk niet per definitie extreem-rechts. En hoewel het een beetje een vies woord is: je kunt er kennelijk uitstekend kiezers mee inpalm, en het wel degelijk inzetten voor de goede (klimaat)zaak. Voor Nederland mosterd na de maaltijd, maar voor de politieke partijen in de 64 landen die dit jaar verkiezingen houden wellicht een welkome boodschap. Hoe werkt populisme? Hoe maken we het eco? En hoe kan links het toepassen? We bellen met Chris Julien.

het tijdperk van ecopopulisme is aangebroken schrijf je, waarom ecopopulisme?

planeetkoelers

VPRO Tegenlicht duikt in de wereld van climate engineering: wetenschappers en start-ups die met technologische middelen proberen de aarde af te koelen. Hoe hoop- of juis...

'Ken je die South Park-aflevering *HumancentiPad* waarin een Apple-medewerker almaar verzucht dat mensen de algemene voorwaarden niet willen lezen? Dat gevoel krijg ik bij linkse politiek. Terwijl een zeker persoon op rechts doodleuk roept dat dino's niet hebben bestaan, komt links met vuistdikke klimaatrapporten om vervolgens te verzuchten dat het verhaal niet aanslaat en mensen niet luisteren. Er is geen emotie. Mensen krijgen er geen energie van.

Dat emotie een krachtige aanjager is, werd me nog eens extra duidelijk toen klimaatactivisten vorig jaar soep gooiden tegen een schilderij van Van Gogh: iedereen sloeg op tilt, niet onbegrijpelijk. Maar hoe bestaat het dat we tegelijkertijd nauwelijks wat voelen bij de teloorgang van de wereld, die zich voor onze ogen afspeelt? Die emotionele disconnect is fundamenteel.

Kijk, als de feiten het werk zouden doen, dan was er nu geen klimaatcrisis. Maar dat is niet de wereld waarin we leven; het zijn niet de feiten die het werk doen, het is emotie in combinatie met een sterk verhaal. Willen we totale klimaatontwrichting voorkomen dan zullen we het volk mee moeten krijgen. En wie kan dat beter dan een populist?

Het idee dat populisme automatisch extreem-rechts is, is per definitie niet waar, maar in klassiek linkse politiek lijkt het idee te bestaan dat wanneer je eenmaal emoties aanspreekt het pad naar fascisme al geëffend is. Een *slippery slope*. Maar volgens mij misken je dan dat mensen emotionele wezens zijn. Waarom zou links geen aanspraak maken op emotie? Waarom zou links zich niet afzetten tegen een elite? Je kunt gewoon objectief wetenschappelijk vaststellen dat grootvervuilers en multi-miljardairs tot de elite behoren en het volk genaaid wordt door die elite. En daar kun je terecht pissig over zijn, en je tegen afzetten. Ook dat hebben we in de wetenschap gezien: woede motiveert mensen om in actie te komen. Dus waarom doen alsof er geen elite is die de klimaatcrisis veroorzaakt?

Daarbij is er zat potentieel draagvlak: in Nederland, de EU, de VS en ook mondiaal laten peilingen telkens zien dat er 70-80% steun is voor adequaat klimaatbeleid. Hoe spreken we die gigantische groep aan *als groep*? Ik weet niet of links daar een antwoord op kan geven, dan kom je in oude tegenstellingen terecht. Misschien kan ecopopulisme hier het patroon doorbreken.'

'het idee dat populisme automatisch extreem-rechts is, is per definitie niet waar'

oké, spelregels: hoe pakken we het aan? Wat zijn voorwaarden voor goed en succesvol ecopopulisme?

1. erken het sentiment

Julien: 'Op zich hebben mensen op rechts de crux te pakken, namelijk dat ze genaaid worden waar ze bij staan. Ze nemen alleen een gekke afslag in de conclusie, door bijvoorbeeld te wijzen naar een samenzwerende klik ergens in een kelder onder een pizzeria in New York, of naar een tsunami aan immigranten. Die denkbeelden zijn vooral het resultaat van stevige verhalen, verteld door charismatische leiders die goed emoties onderstrepen, erkennen dat mensen genaaid worden, om vervolgens een herkenbare zondebok aan te wijzen en begrijpelijke oplossingen als 'grenzen dicht!' te roepen.'

Ondertussen blijven beleefdheid en redelijkheid in het linkse politieke discours de boventoon voeren. Links kampt wat dat betreft met een emotionele disconnect, want er is genoeg om boos over te zijn. Neem alleen al het feit dat fossiele bedrijven de meest winstgevende ter wereld zijn. Oliemaatschappij Saudi Aramco uit Saudi-Arabië boekte vorig jaar een recordwinst van 151 miljard euro. Dat is *insane*. Of neem de fossiele subsidies, zo'n veertig miljard per jaar. Dat is vijftien procent van alle belasting. Dus, ja, we worden leeggeroofd. Daar hoor ik niemand op links zo expliciet over. Je mag als links-progressieve politicus best stilstaan bij het gevoel dat mensen hebben dat ze worden genaaid, benoem vervolgens wel de juiste boosdoeners.'

En dat brengt ons bij het volgende punt:

2. benoem de juiste boosdoener

'Er is een prachtig plaatje dat goed de klassieke truc van rechts-populisten demonstreert. Aan tafel zitten drie mensen: in het midden de oprichter van Fox News, Rupert Murdoch, met een bord vol koekjes. Naast hem zitten een witte bouwvakker, met slechts één koekje op zijn bord, en een zwarte man, met een leeg bord. Murdoch zegt tegen de bouwvakker: 'Careful mate... *that foreigner wants your cookie!*' De zwarte man als schuldige voor het gebrek aan koekjes voor de witte man, terwijl de zwarte man er geen heeft en Murdoch juist in overvloed. Men accepteert al die koekjes op het bord van Murdoch en zoekt het bij de partij die maatschappelijk zwakker staat, al valt daar eigenlijk niks te halen behalve een soort emotionele genoegdoening. *Displacement* heet dat in de psychologie.

Met andere woorden: het werkt iemand aan te wijzen waar je bang voor zou moeten zijn. Alleen rechts-populisten wijzen de verkeerde persoon aan. Je hoeft niet bang te zijn voor een 'tsunami' aan 'vreemdelingen'. Waar je *fucking* bang voor zou moeten zijn is een échte tsunami. Dus als je het hebt over emoties, het gevoel dat je genaaid wordt en wie dat dan doet... Durf dan de fossiele industrie aan te wijzen, het giftige systeem, de absurde machtsstructuren.'

'je hoeft niet bang te zijn voor een 'tsunami' aan 'vreemdelingen'. Waar je fucking bang voor zou moeten zijn is een échte tsunami.'

3. denk in memes – the media is the message

'Durf opvallende dingen te zeggen; een beetje absurd te zijn. Je zult af en toe de randjes moeten opzoeken. Dus in plaats van kopvoddentax, roept een ecopopulist iets als: patstertax! Privéjets, dat pikken wij toch niet? We laten een rijke snotneus toch zeker niet je lucht verontreinigen? Dat je kids met astma rondlopen omdat Max Verstappen zo nodig rond moet vliegen? Nee, trouwens, doe Max maar niet, dat is natuurlijk een volksheld... goed, case in point: je moet je zondebok zorgvuldig kiezen.

Het ding is dat links vaak aan een beklemmende moraal vasthoudt die niet werkt, altijd het juiste willen zeggen, altijd gelijk willen hebben... en ook al hebben ze gelijk, die moraal is *fucking killing*. Probeer die emotionele knoppen te vinden, waar gaan mensen nu werkelijk van aan? Nog een keer wijzen op een rapport van twaalfduizend pagina's werkt niet. Durf controversieel te zijn, de beleefdheidscultus te doorbreken. Het feitenrelaas heb je achter je, die wedstrijd heb je al gewonnen. Mensen zijn bezorgd over dingen in hun directe omgeving, maak dat invoelbaar.

Als ik in Zaandam met mijn burens praat over het kabaal van overvliegende vliegtuigen en ik zeg: "Wat een klottedingen." Dan reageren mijn burens schouderophalend: "Ja, maar wat kun je ertegen doen hè?" Ze hebben zich erbij neergelegd, horen het kabaal niet eens meer. Maar een paar immigranten zouden we met z'n allen niet kunnen dorsten? Dat is niet een objectief verhaal, dat is waar je gevoelig voor wordt gemaakt. Waarom worden we niet gevoelig gemaakt voor het feit dat kinderen in steden zes jaar korter leven door een sterk verontreinigde lucht? Dat Rotterdam een van de vervuilendste steden ter wereld is, is toch te zot voor woorden?

Wat Baudet op TikTok doet, laat Timmermans dat doen. Laat 'm naar Tata Steel gaan en push-ups doen, laat 'm zeggen: "In de tijd dat ik hier vijf keer heb opgedrukt, heb ik ook vijf sigaretten gerookt." Hop, volle bak erin, dat is de medialogica die er nu eenmaal is. Die moet je hacken, dat is de truc.'

'laat Timmermans naar Tata Steel gaan en push-ups doen, laat 'm zeggen: "In de tijd dat ik hier vijf keer heb opgedrukt, heb ik ook vijf sigaretten gerookt."'

4. maak het simpel!

'Als we iets kunnen leren van Wilders, is het wel dat je simpele oplossingen moet serveren in begrijpelijke taal. Dat schept vertrouwen. Oplossingen waar mensen zich iets bij kunnen voorstellen en die hen iets opleveren. Simplificeer tot maximale meme al je beleidsideeën, zodat mensen ze meteen snappen en er zin in krijgen. Je wil als kiezer toch een beetje een adrenalinrush krijgen van de politiek. Als politicus moet je mensen het gevoel geven dat je iets kunt veranderen, en voorkomen dat de politiek een eindeloos non-event blijft van administratieve maatregelen die niet werken.

Mensen hebben behoefte aan concrete en kordate oplossingen, voorbij de bureaucratie. 'Buitenlanders eruit' en 'grenzen dicht' zijn voorstellen die worden gereserveerd als oplossingen voor zo'n beetje alle leed. Deze voorstellen zijn én geen oplossingen én in strijd met het (internationaal) recht. Toch vallen veel mensen ervoor. Hoe tackel je zoiets als ecopopulist? Welke échte oplossing stel je voor? Tata Steel eruit en alle mensen die zonder baan komen te zitten, mogen in de groene transitie werken. Schone lucht voor iedereen! Of: iedereen een elektrische deellauto, Shell betaalt!

Het is niet de bedoeling dat politici nu klakkeloos recht-populisme gaan kopiëren trouwens. Ze moeten vooral snappen hoe het werkt en wat ervan werkt in de media, en dat gebruiken.'

Om mee af te sluiten: taalstrateeg Jens van der Weele opperde naar aanleiding van Juliens relaas op LinkedIn ook wat slimmigheden waarmee je een volk voor je kunt winnen: 'Speel in op heimwee naar het verleden,' schreef hij. 'Populisten spelen graag in op een gevoel van nostalgie. Je verwijst naar een (geromantiseerde) tijd waarin het leven fijn en overzichtelijk was: "Kinderen moeten opgroeien zoals vroeger, met frisse lucht en een tuin vol bijen en vlinders."'

meer verhalen over politiek

[kijk aflevering 'de ideale unie volgens Mathieu Segers'](#)

[lees artikel 'verkiezingen EU en digitaal discours om te hullen'](#)

[lees artikel 'my big fat Greek corrupt government'](#)

[lees artikel 'zijn actiegroepen criminele organisaties?'](#)

[kijk aflevering 'de toekomst van protest'](#)

[lees artikel 'zo legt een dictator de journalistiek het zwijgen op'](#)

[lees artikel 'hoe ziet Nederland eruit onder een conservatieve wind?'](#)

[→ meer over politiek](#)

schrijf je in voor de nieuwsbrief

Elke week het nieuwste van Tegenlicht in je inbox. Mis geen enkel verhaal over de toekomst van tech, duurzaam (samen)leven, werk, geluk, economie en politiek.

email

schrijf je in

vpro tegenlicht

radicale hoop

alle afleveringen
meet-ups
podcast
over ons
nieuwsbrief
archief van de toekomst

VPRO Backlight:
tegenlicht in English

categorieën

wetenschap
technologie
samenleving
politiek
wereld
duurzaamheid
media
economie

